

Koidma by och släkterna Hansas, Hinas och Koppers

Från denna lilla by belägen i skogen ungefär halvvägs mellan Röicks och Kärrdal med sina tre mindre gårdar om 1/8 (ca 1,25 tunnland) hake vardera härstammar tre släkter i Gammalsvenskby: **HANSAS, HINAS och KOPPERS**. Koidma omnämns första gången år 1634 och är därmed en av de yngsta dagösvenska bosättningarna. Den förste bonden härifrån kom från Röicks by. Namnet Koidma är en sammandragning av det estniska ordet Koidumaa som betyder morgonrodnadslandet, ett nog så vackert namn på denna bosättning i utkanten av storskogen.

Byn: Från att ha varit en utgård fram till början av 1700-talet så växer Koidma till i storlek under den kommande 80-årsperioden. Stamgården på ¼ hake delades mellan 1712 och 1726 i två delar. Mellan 1755 och 1779 har sedan ytterligare en gård tillkommit – nu inte genom delning utan genom nyodling. 1779-81 tycks gård nummer två dessutom vara på väg att delas. Nu kan man mer tala om en liten by än en enstaka odling i skogen. Det är troligt att det fanns än mer utrymme för en kommande röjning och nyodling här. Normalgården här (1/8 hake) hade under 1700-talet tre hästar, två oxar, två kor och två ungdjur förutom de kalvar, får, grisar, höns osv. som fanns på gården. Bönderna i Koidma var just bönder och inte som så många andra Dagösvenskar deltidfiskare. Så sent som 1744 använde man sig av tvåskiftesbruk och det som såddes var två tunnor korn på 1/8 hake åkermark. När svenskarna flyttade år 1781 så flyttade tre estniska bönder in och därför finns byn kvar än idag.

Historik: Koidma omnämns första gången som en nyodling tillhörig Röicks by år 1634. Bonden där hette Christian Greisson (f ca 1600) och han var husbonde på 1/4 hake (2½ tunnland) åren 1634-48. Han har alltså flyttat ut hit i skogen ungefär år 1630. 1649 har sonen Bengt Christiansson tagit över som husbonde efter faderns död. Han finns nämnd till år 1651 och efter det är han försvunnen. 1656 har den yngre brodern Greis Christiansson tagit över gården. Greis Christianssons bomärke för den odelade stamgården såg ut som följer år 1688:

1687 sägs Greis Christiansson dela sin gård med en viss Erich Bertelsson, men år 1700 är Greis åter ensam om gården. År 1712 har sonen Bertel Greisson tagit över som husbonde, men han är då redan gammal. Bertel hade en yngre bror vid namn Mickel Greisson och ytterligare en bror vid namn Jacob Greisson. Båda dessa hade dött före 1712. 1727 hade gården delats mellan Bertels son Christian Bertelsson och Jacobs son Hans Jacobsson. Båda gårdarna var då på 1/8 hake vardera. 1732-1739 hette husbönderna Greis Mickelsson (son till Mickel Greisson) och Hans Jacobsson (död 1739). 1740-50 var Greis Mickelsson och hans bror Mickel Mickelsson (som hade gift sig med Hans Jacobssons änka Kadri 1740) husbönder på varsin gård på 1/8 hake. Mickel Mickelsson dog sedan 1751. 1755 var Greis Mickelsson kvar som husbonde på den ena gården i Koidma. Denna gård kom sedan att delas mellan Greis Mickelssons båda söner Peter och Hans. Den andra gården 1755 innehades av Tönnis Hindriksson från Röicks som gift in sig på gården 1753 via sitt äktenskap med Hindrik Hanssons (som var son till Hans Jacobsson) änka Walba Larsdotter.

1779 när de svenska bönderna första gången sades upp av greve Karl Magnus Stenbock bestod Koidma av följande gårdar och deras husbönder:

Gård nr. 1: 1/8 hake. Husbonde var Jacob Christiansson (f ca 1715) – son till Christian Bertelsson.

Gård nr. 2: 1/8 hake. Husbonde var Peter Greisson (f 1727) – son till Greis Mickelsson. Peter var gift med
ingift måg här,
antecknad som
stamfar till släkten
Friedrich Mats
släkten
halvkusiner och

Hans Jacobssons dotter Marri Hansdotter och fungerade, eftersom han var som husbonde på gården. Hans Jacobssons sonson Jacob Hindriksson var dräng/andre husbonde på gården. Via sin son Hans Jacobsson blev han HANSAS. Jacob Hindriksson var sedan andra gången gift med sin halvbror Tönnissons änka Maria. Mats och Marias son Greis Matsson blev stamfar till HINAS. Hans Jacobsson och Greis Matsson var alltså på en gång styvbröder.

Gård nr. 3: 1/8 hake. Husbonde var Hans Greisson (f 1725) – äldre son till Greis Mickelsson.
Hans Greisson

gifte sig 1750 med Kiddas Anna Simonsdotter och 1757 fick de sonen Mats Hansson.
Mats Hansson blev stamfar till släkten KOPPERS i Gammalsvenskby.

1781 bestod byn inför utvandringen till Ukraina av tre gårdar med följande invånare:

1. Husbonden Jacob Christiansson 62 med sin andra hustru Maria 40 och barnen i detta andra äktenskap: Lena 14, Christian 11 och Greta 7 år. Sonen i första äktenskapet: Simon Jacobsson 40 och dennes hustru Takne Gertro Mårtensdotter 40 år och deras barn: Kristja 18, Maria 15 och Wolber 12.
Husbondens syster, pigan Anna Christiansdotter 70 år. Gården hade tillgång till 4 hästar och 3 kärror.
I överste Sinelnikovs förteckning över utvandarna har denna familj om 11 personer nummer 94.
2. Husbonden Petter Greisson 51 år och dennes hustru Marri Hansdotter 48 från Koidma (f 1732). Sonen Hindrik Petersson 25 och dennes hustru Greta Mickelsdotter 20 från Kotsta. De övriga barnen: Kristina 18 och Hans 14. Släktingen Jacob Hindriksson 30 och dennes andra hustru, änkan Maria 30 år. Jacobs son i första giftet: Hans Jacobsson [**HANSAS**] 8. Marias barn i första giftet: Mats Matsson 5 och Greis Matsson [**HINAS**] 2. Vidare Jacobs mor (och även mor till Marias första make, Friedrich Mats Tönnisson: Walba Larsdotter 60 från Sigalet samt hennes dotter: Walba Tönnisdotter 15. Gården hade 5 hästar och 4 kärror. Hos Sinelnikov har hushållet med sina 13 medlemmar nr. 95.
3. Husbonden Hans Greisson (bror till den förra) 61 och hans andra hustru Maria 40. Sonen i första äktenskapet (med Kiddas Anna Simonsdotter) Mats Hansson [**KOPPERS**] 26 och dennes hustru (pigan från Kaiwapella) Maria Jacobsdotter f i Röicks by, 24 år. Hans Greissons barn i andra äktenskapet: Hindrik 12, Anna 6 samt tvillingarna Mickel och Maria 5 år. Gården hade 2 hästar och 2 kärror. Hos Sinelnikov har detta hushåll om 8 personer nummer 96.

År 1782, året efter den svenska utflyttningen, hade tre estniska familjer flyttat in i gårdarna i Koidma:

1. Koidma Hans 56 år med sin familj om 6 personer.
2. Koidma Pent 27 år med sin familj om 6 personer.
3. Koidma Pavel 25 år med sin familj om 4 personer. Totalt: 16 estniska invånare i Koidma.

Dessa estniska invånare kom från Hohenholms godsområde i västra delen av Röicks socken och lydde även de från år 1781 under baron O.R.L. von Ungern-Sternberg, som därmed lätt kunde förflytta dem till nya boplatser.

Till platsen för Gammalsvenskby anlände den 1 maj 1782:

Från gård 1: Simon Jacobsson 45, änkling, med döttrarna Kristina 20, Marja 16 och Valba 13 samt halvsystrarna Lena 12 och Greta 9 år. Av de 11 personer som lämnade Dagö i augusti 1781 kom alltså endast 5 fram till sin destination.

Från gård 2: Änkan Greta 20 år, hennes mans bror Hans 13 och dennes syster Kristja 20 år. Änkan Valba 60 år med sin dotter Valba 15 år och sin sonhustru änkan (X) 34 år och dennes söner Hans Jakobsson 9 (styvson), Mats Matsson 6 och Greis Matsson 3. Av de 13 personer som lämnade Dagö nådde endast 9 personer fram.

Från gård 3: Mats Hansson 26 änkling, bröderna Hendrik 11, Michel 5 och Jakob 3 (?). Deras syster Anna 10 och hans mor Marija 50 år. Av de 8 som lämnade Dagö kom 5 personer fram och sedan togs en föräldralös pojke (Jakob) upp i familjen.

Den första generationen av släkterna Hansas, Hinas och Koppers i Gammalsvensky:

1784 vistades Hans Jacobsson [HANSAS] hos sin fars halvsyster Walba Tönnisdotter och dennes make Mickel Hindriksson (Röicks 9) från Röicks. 1795 var Hans Jacobsson dräng hos bonden Anders Kristiansson (Buskas 2) och 1803 var han dräng hos Kristian Kristiansson (Knutas). Före 1808 hade Hans Jacobsson gift sig med Margareta Matsdotter från Kiddas by på Dagö och vid svärfadern Mats Anderssons död 1813 övertog han först husbondskapet över hela gården och senare delades denna gård mellan Hans Jacobsson och hans svåger Mats Kristiansson (Annas).

Greis Matsson [HINAS] vistades 1783 till 1795 hos sin fars andra halvsyster Maria Tönnisdotter (Tinis) som var gift första gången med Röicks Mickel Sifferson (död 1791) och andra gången med Mickel Matsson från Takne. 1803 var också Greis Matsson dräng hos Kristian Kristiansson (Knutas). 1808 bodde Greis Matsson ensam i byn. 1816 bor Greis hos Johan Mickelsson (Melis) och senare övertar han denna gård efter Johans död.

Änklingen Mats Hansson [KOPPERS] gifte sig andra gången den 15 december 1784 med Kristina Greisdotter (Annas) och grundade en gård som var belägen snett emot kyrkan i Gammalsvenskby. Denna gård bar 1799-1808 nummer ett, men fick från och med år 1816 benämningen nummer sex i uppräknigen av byns gårdar och invånare.

© Jörgen Hedman 2003